

Na božji poti.

elenobarvan voz s tremi sedeži je stal pred Kramarjevo hišo. Kostanjeva konja sta bila s kopiti ob tla in sta nestrpno čakala na odhod.

Hlapec Matija je hodil ob vozu gorindol, držal je bič v desnici in je govoril sam pri sebi:

»Kako, da ne pridejo? ... Seveda, nova obleka ni zadnje ... posebno ob božji poti ne ... Pa kaj bi? ... Človek mora potrpeti; bodo že prišli, kadar se jim bo zljubilo ...«

Pljunil je na tla in je stopil čisto k vozu. Konja sta živahno hrzala in se ozirala, kakor da težko stojita. Veliki, dolgi grivi sta mahodrali in se usipali izza komatov, ki sta se kar lesketala od svetlih okroglih ploč.

Po cesti sem, iz vasi, je pridrdral lahek, šibek koleselj. Prišel je do Kramarjeve hiše in je začel voziti bolj počasi. Troje z rdečimi rožami okrašenih slamnikov se je dvigalo iz njega, čul se je živahen pogovor, vmes veselo hihitanje.

»Ali tudi na božjo pot?« je vprašal Matija in je dvignil bič.

»Tudi,« je odvrnil kočijaž na koleslju, ozrl se je s smehom na obrazu na Matijo in je pognal urneje.

Izza gorâ na izhodu se je zasvetilo v prvi jutranji zarji. Krvavordeč lok se je vzpel lahkotno na jasnem nebu, zažarel je in je vzplamtel, goreče jezero je vzvalovilo pod njim in se je zasmejalo s svojim oblastnim, presernim smehom ...

Matija si je položil roko nad oči, sklonil je glavo in se razveselil.

»Lep dan bo ... hvala Bogu ... Lepo bomo vozili k sv. Roku. Konja sta spočita, bosta že vlekla ...«

Zamahnil je z roko, pa prestopil par korakov k hišnemu praegu.

»No, ali ste že pripravljeni? ... Cel dan vas je treba čakati, kakor da vas bom vozil okrog sveta ... Le brž, konja komaj čakata!«

Stopil je v vežo in je zaropotal s svojimi podkovanimi škornji, da se je streslo vse naokoli.

Iz sobe so se oglasili glasni, nerodni koraki. Duri so se hipoma odprle in v vežo je stopila mati Kramarica, postarna ženska s priljudnim obrazom in rahlim posmeškom okrog usten in na licih. Sredi veže je postala.

»Počakaj, Matija! ... Kam se ti tako mudi? Saj je še dosti časa ... ali ni res ... Hanca bo kmalu v novi obleki, Liza tudi, Janez si bo dejal pa samo še ovratnik za vrat, pa bo gotov ... Kako je nestrpen ... ta presneti Matija ...«

Mrmrala je še nekaj predse, potem je pa šla v kuhinjo, začela ropotati z lonci in je prišla zopet v vežo. Iz sobe sta pribrezeli kmalu nato vsi žareči in veseli, kakor dve solnčni roži, Hanca in Liza. V novih, pisanih šumečih oblekah sta bili, na glavah pa sta imeli židani ruti, v rokah velika molitvenika s koščenimi platnicami in rdečo obrezo.

Mati se je veselo zasmejala.

»No . . . vendar . . . Matija že komaj čaka . . . Kje se pa Janez obira?«

Iz podstrešja, po stopnicah navzdol, je priropotal v novih, polikanih čevljih Janez. Klobuk je imel potisnjen na desno stran, smejal se je in je bil videti zelo zadovoljen.

V vežo je stopil nanovo Matija.

»Ali bo kaj, ali nič . . . Vaš bo treba čakati res cel dan?« . . .

Hanca se je zasmejala na ves glas.

»Počakaj no malo, Matija! . . . Mati morajo spraviti še popotnico v culo, potem pa gremo . . . Ne, peljemo se, kaj ne, Liza?«

Liza si je potegnila robec iz žepa in si ga je dejala na usta.

»No, saj . . . Kaj bi? . . . Peljali se bomo, peljali, k Sv. Roku na božjo pot . . .«

Počasi so stopali iz veže preko praga do voza. Najprvo je zlezla nanj Hanca, za njo Liza. Janez je dobil svoj sedež poleg Matije, spredaj, zato ker se je spodobilo, da sta bila obadva fanta skupaj.

Nazadnje se je prikazala izza duri mati z ogromno culo v roki.

»Glej, da bo doma vse lepo v redu, ko bomo mi drugi zdoma!« je še naročevala dekli Meti, ki se je prizibala ravno iz čumnate in si mencala zaspane oči. »Ti bomo prinesli že kaj odpustkov, če boš pridna . . . Kar lepo pazi!«

Zlezla je mati tudi sama na voz in je sedla sredi med Hanco in Lizo.

»No, sedaj pa poženil!« je rekla Matiji in si je popravljala pomečkano krilo.

Matija je prijel za vajeti, švrknil je z bičem po zraku, in konja sta potegnili.

»Srečno pot vsem skupaj!« je vpila še na pragu Meta. »Janez, ne pozabi na odpustke! . . .«

Janez se je okrenil in se je zasmejal:

»Kar je najlepšega in najboljšega, bomo zajeli in prinesli.«

Konja sta tekla hitreje in voz je drdral mogočno po cesti iz vasi.

Mati je dregnila Matijo s komolcem v hrbet in opomnila:

»Da ustaviš pri Gracarjevih — si razumel? Saj bomo kmalu tam . . .

Dekleta so najbrže gotova . . .«

»Nič bati!« je zamrmral Matija predse in je pljunil v stran.

Hiše, hlevi, kozolci, kraj vinogradov polni zelniki in bogati vrtovi, ponosna gospodarska poslopja naokrog — vse je švigalo mimo romarjev. Voz je hitel ropotaje po velikih, s peskom nasuti cesti, v vetru sta švigali konjema grivi z vratov.

Zunaj vasi, pred Gracarjevo hišo, so čakala domača dekleta. Mimi in Anka sta bili zardeli v polna obraza in sta se tiho smehljali; Angela pa je imela oči zasenčene in je gledala po cesti navzgor.

Ko je voz došel in obstal, je mati prva izpregovorila:

»Kar gor, dekleta! . . . Zadaj smo pustili za vas prostor . . .«

Matija se je nagnil z voza.

»Sedi rajši k nama, Mimi, sem spredaj, k meni in Janezu, da se pogovorimo kaj veselega . . . Nočeš?«

»Ne maram,« se je branila Mimi in je odšla za sestrama na zadnji sedež.

Matija je zopet pogнал in zdrdralo je veselo in ponosno po dolini, v mlado, sveže jutro.

Solnce se je že dvignilo iznad hribov, svetlo in žareče. Vendar je bil hlad v dolini. Vel je prijeten veter, ki je pihljal v razgrete obraze in jih hladil božajoče . . .

Po bliskovo so bežale mimo lepe, s solnčno lučjo prepojene ravni, nizki prijazni holmci z belimi, vabečimi cerkvicami, v ozadju temne mogočne goré. Kakor srebrn pas se je svetila široka, svetla cesta sredi zelene doline, sredi travnikov in njiv, pašnikov in solnčnih livad. Po tem srebrnem pasu pa je hitel kakor jadrna ptica voz z našimi romarji. Holmi in griči in hribi so tonili za njim, potapljali so se v svetli luči in so izginjali romarjem izpred oči . . .

Janez si je prižgal viržinko in je ponudil eno tudi Matiji.

»Na, zato, ker tako lepo voziš. Samo še zanaprej pazi, da nas ne prevrneš, ker to bi ne bilo ravno zdravo za kosti.«

»Eh, kaj se boš ball!« se je zakrohotal Matija in je vzel viržinko. »Ne vozim prvič romarjev, pa menda tudi ne zadnjič . . .«

Hanca in Liza, kakor tudi mati, so se pogovarjale živahno; veselja ni hotelo biti nikoli zadosti.

Tudi Gracarjeva dekleta zadaj so bila vesela kakor še nikoli. Angela se je bila naslonila nazaj, roke si je položila v naročje in je strmela v čisto, jasno nebo, preko katerega so bežali v nedogled sivim cunjam podobni, tenki, beli oblaki.

»Kako lepo se peljemo,« je zavrisnila zdajpazdaj, in njena lica so zažarela od radosti kakor kri.

Mimi se je držala na smeh vso dolgo vožnjo. Kakor piruh se je svetil njen polni, zdravi, sveži obrazek izpod kmečke, pisane rute; polna, bela desnica je počivala na kolenu. Anka se je čudila prelepim, mimo bežečim pokrajinam, njivam in gozdovom, belim, prijaznim vasem z nizkimi cerkvicami; mežikala je z očmi, ker je sijalo solnce naravnost vanjo, in je tiščala veliki molitvenik z zlatim križem na sredi k prsom.

Časih je došel romarje kak lahek koleselj, švičnil je mimo, da je zaprašilo vse naokoli, in je izgínil v daljavi za ovinkom. Zablestela je ob cesti, na samem, tuintam, bela, prijazna hišica z zelenimi polkni, zabeléla je in je utonila za njimi v svetli, solnčni luči.

Naglo so vozili. Dohajali so razne, preobložene romarske vozove, ki so nerodno škripali in ropotali po nasuti cesti, in so jih puščali za seboj.

Iz daljave se je že svetlikala izza holmov in gričev vrhu hriba cerkev sv. Roka.

Najprvo jo je zapazila mati.

»Glej no, Hanca, kmalu bomo gori . . . Nič ne vidiš?«

Hanca je pogledala in se začudila.

»O, saj res . . ., kako se blešči iz daljave. Poglej no, Liza, kako lepo vendar . . .«

Ovinek za ovinkom, preko ravnega, lepo dišečega polja, je hitel voz. Enakomerno sta dvigala konja nože, in vihravi grivi sta plapolali v vetru, ki je vel topel in mehak preko ravni.

Došli so star, zelo dolg voz, ki se je poln kmetič zibal počasi naprej. Romarice so pele z zateglimi, hripavimi glasovi pobožne pesmi. Med petjem je pa tupatam katera bolno zakašljala, sklonila se globoko in začela zopet peti z višjim, čudnozvenečim glasom.

Matija je pognal in dolgi voz je ostal za njimi. V daljavi je utihnila ječéča pesem postarnih romaric.

Hiše ob cesti so se množile. Bližali so se precej velikemu, čednemu trgu. Pred njimi je že kipel hrib s cerkvijo sv. Roka.

Od vseh strani so drdrali kmečki romarski vozovi in lahki, šibki koleslji proti trgu. Iz daljnih krajev so se bili pripeljali nekateri romarji in nekatere romarice. Pa tudi peš so hoteli v posameznih gručah, v rokah težke cule, s katerimi so zamahovali okrog sebe.

Sredi trga, pred visoko, gosposko, nanovo pobeljeno gostilnico, kjer se je kar gnetlo romarskih vozov, je nategnil Matija vajeti in je ustavil.

»Sedaj bomo šli pa v hrib,« je rekla mati in je zlezla počasi z voza na tla. »Ti, Matija, spravi brž konja v hlev, potem pa hajd po poti navzgor . . .«

Gracarjeva dekleta so se smehljala in se pridružila Hanci in Lizi.

Ko se je povrnil Matija iz hleva, so se odpravili skupno po podolžnem hribu navzgor. Pot je bila peščena in kamenita, strme skale in голе pečine na nekaterih krajih. Mukoma so stopali naprej, mati je omahovala in je nosila culo le s težavo. Časih je nanesla pot tudi skozi gozd; tiho so zašumeli nad glavami borovci in tenke jelke, prijeten hlad je dihal v razgreta lica . . .

Dospeli so iz globeli na plan in so nekoliko postali. Že se je videla cerkev sv. Roka popolnoma natančno in razločno. Ni bilo več daleč k nji. Zdelo se je človeku, da je le še par korakov do vrha . . . Tudi so že zvonili zvonovi razločneje, glasneje. Z vetrom vred so prihajali in odhajali njih brneči glasovi.

Vse stezé, ki so vodile na hrib, so bile polne starih, sključenih romarjev in upognjenih romaric. Med njimi so po stopala mlada polnolična dekleta v židanih rutah in šumečih krilih, molitvenike v rokah; in fantje v žametastih, pisanih telovnikih, težke, bingljajoče srebrne verižice na sebi. Tuintam je zamigljal sredi dolgih vrst tudi kak širok, svetel, z rožami obšit slamniki; začulo se je časih zvonko, srebrno hihitanje . . .

»Koliko ljudi!« se je čudil Matija, zasenčil si je oči in se je okrenil. Hanca se je nasmehnila.

»Ljudi je dosti . . ., a kaj bi? . . . Gori bo šele pravo življenje, gori na vrhu . . . Cerkev je gotovo že nabito polna . . .«

Stopali so počasi naprej in so si brisali potne obraze. Mogočno je sijalo solnce; ves hrib je žarel v topli luči.

Kraj križpota so sedeli berači s pohabljenimi udi, dolge, rožljajoče molke s črnimi križi v rokah, med koleni poveznjene luknjaste klobuke. Molili so in so vzdihovali, iztezali so proti mimoidočim roke in so prosili milodarov. Janez je segel v žep in je izvlekel iz njega nekaj drobiža.

»Reveži so . . . Smilijo se mi . . .«

Vrgel je vsakemu beraču nekaj krajcarjev v klobuk in je pospešil korake. Hodili so skupaj. Gracarjeva dekleta so stopala naprej, obraze žareče, smehljajoče. Mati in Matija sta se pa pogovarjala toinono med seboj; Hanca in Liza pa sta se radovedno ozirali.

Po hribu navzgor, izza ovinka, se je privila dolga procesija. Romarji in romarice, s culami na hrbtih in v rokah, so hodili omahovaje. Molili so glasno, ječe in vzdihovaje. Zdajpazdaj so tudi zapeli kako sveto pesem. Spredaj pred procesijo je nosil dolg, upognjen starec koščenega obraza velik križ in je kašljal v presledkih.

Mati je obstala.

»Počakajmo! Lahko se pridružimo tej procesiji in že sedaj malo pomolimo . . .«

Postali so in so počakali. Ko je prišla procesija do njih, so stopili v pari in v vrsto. Počasi se je vila procesija dalje navzgor, glasno so molili raznovrstni romarji. Do vrha ni bilo več daleč. Izza drevja je že beléla cerkev sv. Roka, že so brneli in doneli zvonovi slavnostno. Vabili so.

Procesija se je vila više in više. Molili so, pa so prenehali z molitvijo in so zapeli. Pesem romarjev se je spajala s pesmijo zvonov, ki so bučali in zveneli v vetru . . . Vsa srca so bila polna tihe sreče, polna pesmi, ki je zvenela buče in brné nad njimi, polna ponižnih prošenj.

Če je zapihal preko hriba veter, je pesem za hip kakor zamrla, a zazvenela nato tem glasneje. Upognjeni so šli romarji naprej in so peli z višjim, čistejšim glasom kakor prej. Tako so se bližali vrhu.

Čisto razločno so bučali zvonovi, zadoneli so — vmes je slovesno potrkavalo. Pesem je zvenela s hriba naokrog tako svečano, tako mogočno, in vendar tako prijazno . . .

Romarji so povzdignili svoje glasove in so zapeli iz vseh grl. In nastala je samo ena pesem pod čistim jasnim nebom; pesem zvonov in romarjev se je izlila v eno samo mogočno prošnjo.

Luč je sijala na razžarjenih, potnih licih, iz vseh oči se je zrcalilo veselje. Hitreje so utripala srca, prevelika je bila radost, prelepa je bila naokoli zveneča pesem. Strmé so gledale od veselja razširjene oči in so pričakovale nekaj velikega, nekaj krasnega . . .

Kakor da so jim popadala vsa bremena z ramen, kakor da so postale njihove duše v enem samem hipu očiščene; stopali so romarji lahnih korakov, pesmi v srcih, iz luči v luč . . .

Cvetinomirov.

